

Posudek oponenta na disertační práci

Mgr. Michal Josephy: Šaty dělají člověka. Trend a teorie módní změny

Předložená práce představuje zajímavý pokus o proniknutí do oblasti módy z antropologického hlediska založený na zkušenosti „zúčastněného pozorování“ i studiu dalších oborů. Zkoumá koncept „trendu jako vizuální změny“, který studuje prostřednictvím sedmi hlavních kategorií (Módní průmyslový komplex, Neo/retro/mánie, A/sociál, Identikit, Emo, Zeitgeist, Svádění), které shrnují dalších 40 subkategorií. Ty vznikly na základě kvalitativního výzkumu s 19 respondenty z různých společenských vrstev různé státní i národnostní příslušnosti ve formě polostrukturovaných interview. Základní výzkumnou otázkou přitom bylo: Jak lidé vnímají trendy a mechanismy jejich působení? (s. 44).

Na práci je třeba ocenit řadu kladů:

- předně výběr zajímavého tématu: oblast tak proměnlivá jako je móda je jistě pro kulturního antropologa (i estetika) mimořádně zajímavým polem, modelujícím i mnohem širší či časově rozsáhlejší proměny lidské kultury.
- Odvahu k interdisciplinaritě: práce staví i na konceptech filosofie, biologie atp., zahrnuje celou řadu disciplín a představuje intelektuálně podnětný pokus o jejich propojení.
- Odvahu ke střídání žánrů výpovědi: často se zde osciluje mezi zcela subjektivní a literárně pojatou výpovědí a analýzou odborné literatury.
- Oceňuji snahu ponořit se do zkoumané skupiny nejen stylem oblékání, ale i „somatotypem“ a zdařilé literární líčení tohoto procesu.

Protože jsem však především oponentem, je třeba vytknout i (ba především) problematické stránky práce:

- Již zmiňované (a oceňované) střídání žánrů autora zavádí sice k literárně zdařilým výpovědím, ty ale někdy zatěžují práci příliš dlouhými odbočkami od vlastní problematiky – líčit procházku a dojmy z ní po bulváru je jistě vhodným doplňkem úvodu, ale obdobné líčení téměř v každé kapitole je poněkud nadbytečné. Je častým jevem, že výzkumník přejímá jazyk a řadu struktur z uvažování/vnímání zkoumaného subjektu, ale poněkud větší odstup by místy neškodil – a to i v jazykové formě (viz již tzv. „stručná charakteristika respondentů“ na s. 54-57.)
- Snad i pro hýřivou bohatost módy je takto bohatý a barevný i posuzovaný text co do citací jiných autorů a především účastníků výzkumu, který místy přebírá hlavní „tíži“ zkoumání – výpověď středoškolačky (hypotetický příklad) může být ilustrativní, ba dokonce nad jiné trefná, ale neměla by nést hlavní výpověď – viz řada subkapitol, kde citace převažují nad vlastní analýzou, založenou na odborné literatuře či komparaci názorů zkoumané skupiny. Citace respondentů jsou místy až nadbytečně dlouhé a hrají roli spíše ozdobného ornamentu než skutečné ilustrace teoretického tvrzení či východiska pro takové tvrzení. Navíc spolu s řadou slangových termínů místy text ztrácí místy na srozumitelnosti.
- Obdobně interdisciplinarity je místy na škodu: autor textu je „rozepjat“ nad tolika obory, že opomíná poněkud i literaturu odbornou z oblasti módy – citací z této oblasti je zde poskrovnu. O základních tezích z tohoto oboru se toho příliš nedozvídáme (jak jednotlivé kategorie/subkategorie souvisí s tématy či kategoriemi v odborné literatuře věnované módě?).
- Poněkud mi schází v závěru precizování odpovědi na výzkumnou otázku (Jak lidé vnímají trendy a mechanismy jejich působení?) – je to spíše odpověď na otázku „Jak je možné kategorizovat trendy v módě?“ Nejsem si jist, že tak úzký vzorek respondentů dovoluje odpovědět na to, jak lidé vnímají trendy, navíc je zde rozdíl mezi vnímáním *trendů* a *mechanismem působení* – to jsou přece odlišné věci.

- Výhrady mám k citačnímu aparátu – ten používá sice obvyklého způsobu citací v závorkách s udáním autora a roku/stránky, ale místo v textu je umístěn zcela nezvykle dole pod čarou; autor při opakované citaci nepoužívá ani *Tamtéž*, ani *Ibid.*, ale prostě překopíruje znovu odkaz (např. s. 58); pokud cituje respondenta, cituje pouze velmi nestandardně jméno (např. s. 85) a nikoliv kdy a kde byla ona výpověď učiněna.
- Oceňuji sice vizuální kvalitu obrazové přílohy, ale místy jde o vršení ne příliš souvisejících a logicky navazujících „kusů“. Uvítal bych spíše přílohu z polostrukturovaných interview (alespoň vybraných).

Práce má tedy řadu kladných míst i některé problematické stránky. Představuje však zajímavou a podnětnou sondu do dané problematiky a lze ji doporučit k obhajobě.

Mgr. Karel Stibral, Ph.D.
30. 5. 2012